

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษา บางชะแยง*

ยงยุทธ แสงประสิทธิ์**

บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา บางชะแยง เป็นผลของการศึกษาวิจัย ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่าง ผู้วิจัยกับเครือข่าย ผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 4 ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยเริ่มต้นจากการที่เครือข่ายผู้นำชุมชนได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวร่วมกับ ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในปัญหาาร่วมกัน หลังจากนั้นจึงหาวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของ ชุมชน โดยทุกคนได้ ร่วมกันวางแผน ปฏิบัติการ ประเมินผล และสะท้อนผล และมีการ ปฏิบัติ การซ้ำอีกครั้งจน แน่ใจ ว่าสามารถป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ในชุมชนอย่างได้ผล ซึ่งการปฏิบัติการในครั้งนี้ นอกจากจะแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและศักยภาพของ เครือข่าย ชุมชนแล้ว ยัง ได้รู้รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวระดับชุมชน ที่คนในชุมชนสามารถดำเนินการเองได้

ความโดดเด่นของรูปแบบการป้องกันปัญหานี้ คือ บทบาทของผู้นำชุมชนที่ได้ รวมตัวกันเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงถือเป็นตัวอย่างของความเคลื่อนไหวภาคประชาชน ในการจัดการตนเอง ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ ของชุมชน โดยการบูรณาการทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาสนับสนุน เพื่อสร้างครอบครัวให้อบอุ่น และชุมชน ที่เข้มแข็ง

การดำเนินการในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนานพอสมควร จึงต้องอาศัยการเสียดสีของผู้นำชุมชน เป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่า เครือข่ายผู้นำ ชุมชนต่างมีอุดมการณ์ อันแรงกล้า ที่จะทำประโยชน์ให้กับชุมชนของตน อีกทั้งความสำเร็จที่เกิดขึ้นยังได้สะท้อนถึงศักยภาพของผู้นำในด้านการประสานงาน การ บริหารจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ และการได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วย จึงทำให้การปฏิบัติเกิดผลเป็นรูปธรรมตามที่ตั้งใจไว้

* เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง“การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคกลาง” ปรินญาณีพนธ์ระดับปริญญาเอก ของสถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** ผู้วิจัย นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรการวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บริบทของพื้นที่

บางชะแวง : ชุมชนกิ่งเมืองกิ่งชนบท

ชุมชนหมู่ 4 ตำบลบางชะแวง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความเป็นมากกว่า 100 ปี แต่ก่อนเรียกว่า “บางกระเจิน” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บางนางบุญ” ตามชื่อของวัดประจำชุมชน แต่คนยังนิยมเรียกว่า ชาวหมู่ 4 บางชะแวง ตามชื่อดำบล มีประชาชนอาศัยกว่า 1,600 คน และมีจำนวนครัวเรือนที่สำรวจและปรากฏเป็นหลักฐานอย่างเป็นทางการ จำนวน 419 หลังคาเรือน จำนวนนี้ไม่นับรวมครัวเรือนที่เป็นบ้านเช่าหรือห้องเช่า ที่มีประมาณ 100 หลังคาเรือน เพราะ ครัวเรือนดังกล่าวจะมีจำนวนไม่แน่นอน อีกทั้งยังมีการเคลื่อนย้ายตลอดเวลา

ลักษณะชุมชนหมู่ 4 มีความหลากหลายทางประชากรเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนย่อย จะประกอบด้วย 1) **ชุมชนชาวสวน** ชุมชนนี้มีขนาดพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของชุมชนทั้งหมด ตั้งอยู่ที่ นที่ด้านหลังของชุมชนติดกับคลองบางกระเจิน ภูมิประเทศของชุมชนแห่งนี้เคยเป็นสวนมาก่อน และปัจจุบัน ยังมีร่องรอยของร่องและไม้ผลปรากฏให้เห็น ประชาชนส่วนใหญ่คือคนเจ้าของพื้นที่หรือคนดั้งเดิมที่อยู่กันมาตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมสูง 2) **ชุมชนชอยทรัพย์สิน ร่มเย็น** ชุมชนนี้ตั้งอยู่ในที่ดินที่เป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และกรมการศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจาก ต่างจังหวัด โดยมีบางส่วนย้ายตามโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้ย้ายมาตั้งยังที่แห่งนี้ และบางส่วนเป็นคนต่างพื้นที่ที่เข้ามาเช่าพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย เนื่องจากมีราคาถูก 3) **ชุมชนสังกะสี** ชุมชนนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชน ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา และใกล้โรงงานอุตสาหกรรม มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่เศษ เป็นที่ดินของกรมการศาสนาที่ ประชาชนเช่าอยู่อาศัย ซึ่งชุมชนย่อยแห่งนี้มีคนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเป็นอย่างมาก และ 4) **ชุมชนบ้านตึก** เป็นชุมชนที่อยู่รวมกันแบบหลวม ๆ ริมถนนใหญ่ บ้านเรือนมีลักษณะเป็นตึกแถว ยาวกว่า 1 กิโลเมตร โดยประชาชนต่างประกอบอาชีพค้าขายและให้บริการ ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งยังเป็นคนต่างถิ่นที่มาเช่าอาคารเพื่อประกอบอาชีพค้าขายหรือให้บริการเท่านั้น ไม่ใช่คนในพื้นที่ที่มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน หรือมีความเกี่ยวข้องกันทางเครือญาติหรือภูมิหลังร่วมกันเหมือนดังชุมชนย่อยที่กล่าวในข้างต้น

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึก โดยผู้วิจัย เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ของชุมชนหมู่ 4 แห่งนี้ พบว่ามีลักษณะ ของความรุนแรง ที่คล้ายคลึง กับที่อื่น ๆ โดยความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นทั้ง 4 ลักษณะ คือ **ความรุนแรงทางวาจา** เช่น การใช้วาจาข่มขู่และการทะเลาะเบาะแว้ง **ความรุนแรงทางร่างกาย** เช่น การทำร้าย ทบตีระหว่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำระหว่างคู่สมรส **ความรุนแรงทางจิตใจ** เช่น การนอกใจคู่สมรส การบีบบังคับเรื่องเงิน และการ ทำลาย

สิ่งของภายในบ้าน และ *ความรุนแรงทางเพศ* ซึ่งพบว่ามึกรณีที่ญาติผู้ใหญ่อาจ จะกระทำรุนแรงทาง เพศต่อเด็กที่อาศัยอยู่ร่วมในบ้านเดียวกัน

สำหรับสาเหตุของความรุนแรง มีทั้งที่เกิดจาก **ปัจจัยส่วนบุคคล** เช่น การมีประสบการณ์ ความรุนแรงในครอบครัวในวัยเด็ก การมีครอบครัวหย่าร้าง การขาดความภาคภูมิใจในตนเอง การมี ความวิตกกังวล การมีนิสัยชอบเก็บตัว การมีนิสัยคิดเฟื่อน การมีนิสัยที่เป็นคนตรง ๆ ไม่ ยึดหยุ่น การติดสุราหรือสารเสพติด การพูดจาที่ไม่ให้เกียรติคู่สมรส และการรู้สึกมีปมด้อยอันเนื่องมาจากคู่ สมรส และ **ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม** เช่น การมีรายได้ต่ำและมีภาระหนี้สิน การที่ครอบครัวอยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่แออัด และการมีภาระเลี้ยงดูบุตรหลานจำนวนมาก รวมทั้ง การต้องอาศัยพึ่งพิงญาติ ผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่บิดามารดา

ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ในระดับที่รุนแรงมากมีแนวโน้มลดน้อยลง แต่ ยังคงปรากฏ ให้เห็น ในหลายครอบครัว ส่วน ความรุนแรงในระดับที่ เป็นความขัดแย้งภายใน ครอบครัวพบเห็นได้ทั่วไป ในขณะที่ ครอบครัวที่มีปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาปัจจุบันมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น อันเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่บีบคั้น

การพัฒนาวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่ง วิธีการป้องกันปัญหา ใช้รูปแบบของการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) ที่เป็นการร่วมมือระหว่าง ผู้วิจัยกับผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน โดยดำเนินการร่วมกัน ระหว่าง ตุลาคม 2552 – เมษายน 2553 ซึ่งมีการปฏิบัติเป็น วงรอบ ดังนี้

การดำเนินการวงรอบที่ 1

ผู้วิจัยและผู้นำชุมชนได้ร่วม กันดำเนินการ โดยเริ่มต้นจาก การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของตัวผู้นำ ด้วยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างเครือข่ายผู้นำกับนักวิชาการภายนอกและผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการดูแลปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว เพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็น ที่จะพัฒนา จากนั้นจึง ร่วมกันวิเคราะห์สภาพ ปัญหาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน รวมทั้ง วิเคราะห์ปัจจัยที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา (Risk Factor) และปัจจัยที่สามารถสนับสนุน การป้องกัน ปัญหา (Proactive Factor) แล้วทำการ พัฒนาโดยเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ก่อนในเบื้องต้น คือ การคัดเลือก ครอบครัวกลุ่มที่ เสี่ยงต่อการเกิด ปัญหาจำนวน 10 ครอบครัว เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อ ป้องกันปัญหาในระดับปฐมภูมิ (Primary Prevention) โดยมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาความรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและ การ ใช้ชีวิตของครอบครัว กลุ่มเป้าหมายให้มีความเหมาะสม อันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงขึ้นใน ครอบครัว และกำหนดให้ครอบครัวกลุ่มเสี่ยงนี้เป็น “**ครอบครัวแกนนำ**” ที่จะไม่ใช้ความรุนแรงใน ครอบครัวของชุมชน

การประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติในวงรอบนี้ พบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความเข้าใจในสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน และบางครั้งยังมีบทบาทในการเข้าไปแทรกแซงปัญหาในชุมชนย่อยของตน สำหรับครอบครัว ที่เข้าร่วมกิจกรรม นั้น พบว่า มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีความตระหนักในความสำคัญของปัญหา และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตในครอบครัวครัวเพื่อลดเงื่อนไขที่เป็นมูลเหตุของการใช้ความรุนแรง เช่น การปรับเปลี่ยน วิธีการสื่อสารกับคู่สมรส การเลิกเที่ยวนอกบ้าน หรือการเพิ่มกิจกรรมในครอบครัวให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการสะท้อนผลในภาพรวม พบว่า ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในตัวผู้นำและครอบครัว แกนนำ แต่ยังไม่สามารถขยายผลต่อเนื่องไปในชุมชนได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินการในวงรอบที่ 1 แสดงได้ดังภาพ

ภาพแสดงรูปแบบวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว วงรอบที่ 1

รูปแบบการดำเนินการในข้างต้น แสดงถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทร่วมกับผู้วิจัยในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการรวมตัวกันของผู้นำชุมชน อย่างมีเป้าหมาย และมีอิสระทางความคิดในการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญคือได้มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างได้ผล อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่ปฏิบัตินี้ บังเกิดผลเฉพาะในกลุ่มเครือข่ายผู้นำและครอบครัว กลุ่มเสี่ยงที่มีสถานะเป็นครอบครัวแกนนำที่จะไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยและเครือข่ายผู้นำจึงได้ดำเนินการเพิ่มเติมในวงรอบที่ 2

การดำเนินการวงรอบที่ 2

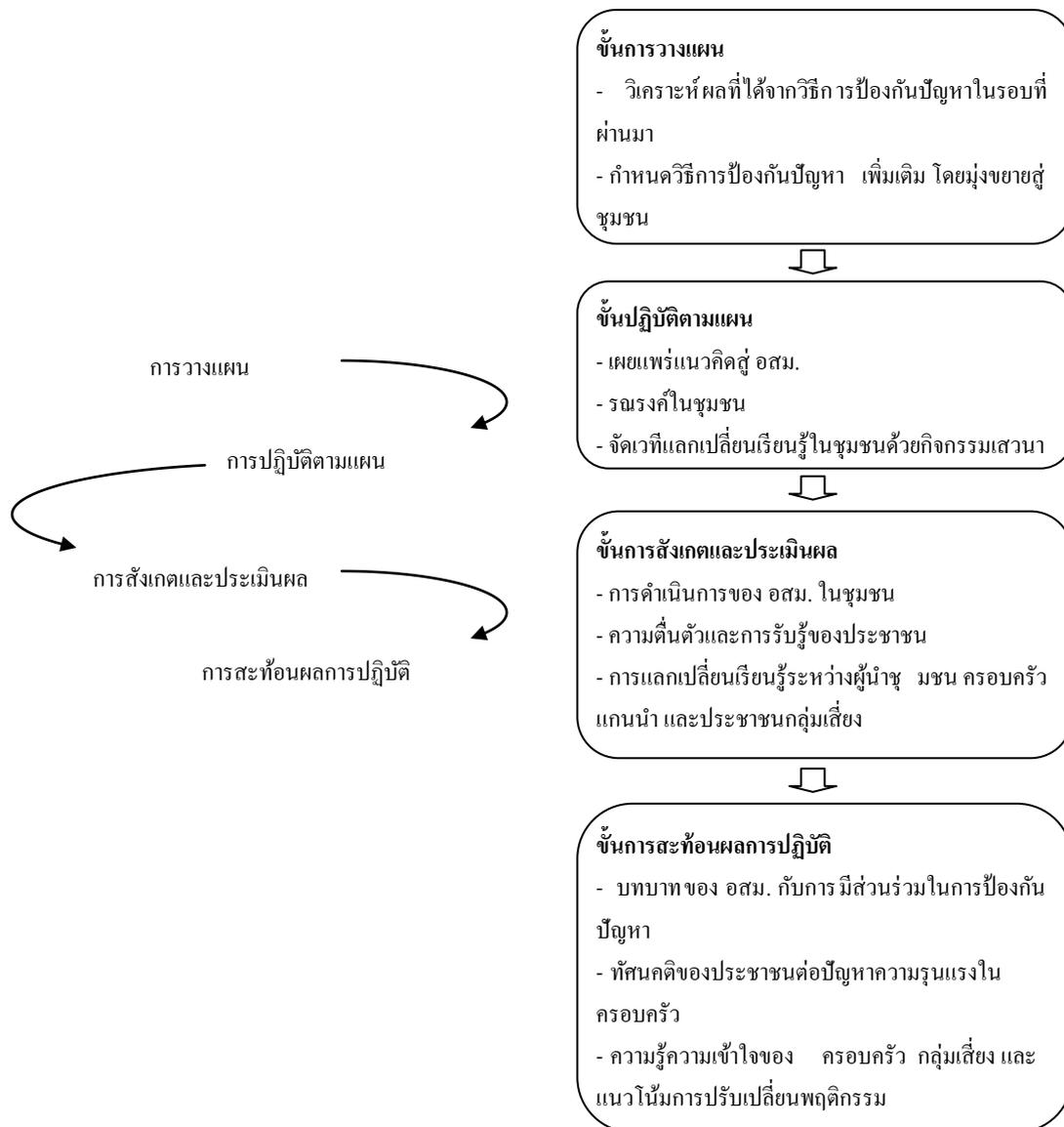
การดำเนินการ ในวงรอบนี้ ผู้วิจัยและผู้นำชุมชนได้ร่วมวางแผนการพัฒนา โดยพิจารณาจากผลการดำเนินการ ในวงรอบที่ 1 ที่พบว่า ถึงแม้ว่าผลที่เกิดขึ้น คือการได้ครอบครัวแกนนำที่จะไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว แต่ก็ยังไม่สามารถขยายผลไปสู่ชุมชนได้ จึงได้วางแผนให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ต่อไป โดยขยายจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมเป็นอีก 50 ครอบครัว และใช้สื่อประเภทบุคคล เสียงตามสาย และวิทยุชุมชน ซึ่งถือเป็นทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนเป็น กลไกผลักดันการป้องกันปัญหาไปสู่ประชาชนในวงกว้าง

ดังนั้น กิจกรรมที่ดำเนินการในวงรอบนี้ คือการผลักดันแนวคิดและวิธีการป้องกันปัญหาที่ดำเนินการในวงรอบที่ 1 สู่อารมณ์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อจะได้เป็นสื่อบุคคลในการเฝ้าระวัง และคัดกรองครอบครัวกลุ่มเสี่ยงมาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งจะกระทำไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมรณรงค์ผ่าน ช่องทางการสื่อสารในชุมชนอื่น ๆ สำหรับการพัฒนาครอบครัวกลุ่มเสี่ยงใน วงรอบนี้ อยู่ใน ลักษณะ ของกิจกรรมเสวนาเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครอบครัว แกนนำที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในวงรอบที่ 1 กับประชาชน กลุ่มเสี่ยง ที่เข้าร่วมกิจกรรมในวงรอบที่ 2

การประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติในวงรอบนี้ พบว่า มีความตื่นตัวและเกิดกระแสวิกขานใจขึ้น ในชุมชนเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากอิทธิพลของการสื่อสารในกิจกรรม รณรงค์ผ่านเสียงตามสาย และสื่อบุคคลโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยผลการประเมินพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้มีบทบาทสูงมากในการเข้าไปทำความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน และเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกครอบครัวกลุ่มเสี่ยงในแต่ละชุมชนย่อยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบเวทีเสวนาที่ จัดขึ้นนั้น พบว่า มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครอบครัวกลุ่มเสี่ยง มีการให้คำมั่นสัญญาที่จะไม่ใช้ความรุนแรงระหว่างกัน ในครอบครัว และมีการถ่ายทอดบรรยากาศการเสวนาผ่านวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินการในวงรอบที่ 2 แสดงได้ดังภาพ

ขั้นตอนการพัฒนา

รูปแบบการพัฒนา

ภาพแสดงรูปแบบวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว วงรอบที่ 2

รูปแบบการดำเนินการในข้างต้น แสดงถึงขั้นตอนและวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ต่อเนื่องจากวงรอบที่ 1 โดยผู้นำชุมชนยังมีบทบาทร่วมกับผู้วิจัยในทุกขั้นตอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การ วิเคราะห์ความสำเร็จและ สิ่งที่ต้องจะดำเนินการเพิ่มเติม เพื่อให้การป้องกัน ปัญหาที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จากนั้นพัฒนากิจกรรมที่สามารถสร้างการรับรู้และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ซึ่งผลที่ได้คือประชาชนมีการรับรู้ในวงกว้าง และมีการขยายผลการพัฒนาให้ครอบคลุมครอบครัวที่มีความเสี่ยงในชุมชนมากขึ้น โดยมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยสนับสนุนในการดำเนินการ

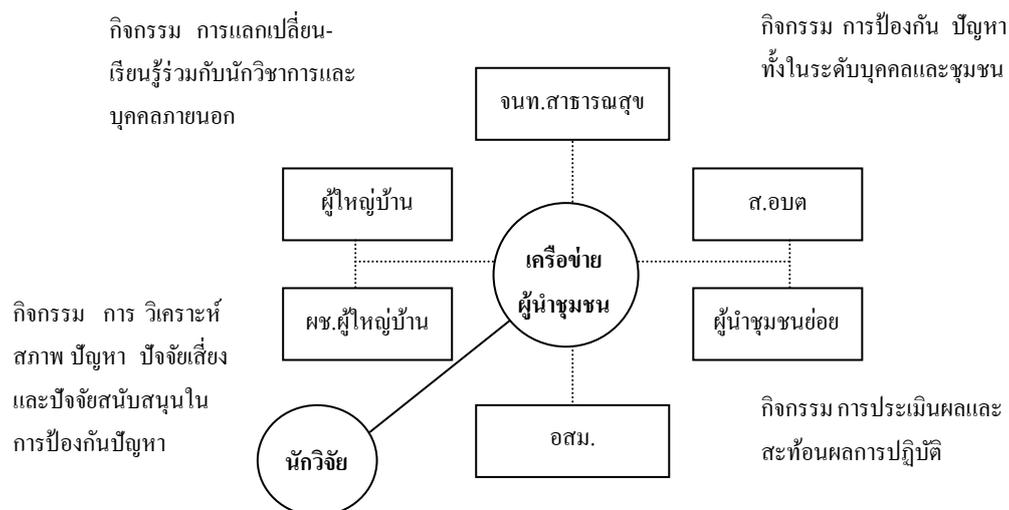
รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษาบางชะแยง

การพัฒนาวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ นอกจากจะทำให้ทราบถึง วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนแล้ว ยังสามารถสรุปเป็นเป็นหลักการทั่วไปได้ดังนี้

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ

การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ของชุมชนหมู่ 4 สำเร็จลงได้ด้วยเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับผู้นำชุมชน ซึ่งในระยะเริ่มแรก ของการวิจัยที่ เป็นขั้นตอนของการเตรียมคนและเครือข่ายนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคคลภายนอกชุมชน เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้นำชุมชนที่จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาในชุมชนของตน จึงได้พยายามสร้างเครือข่ายผู้นำขึ้นมาด้วยการชักชวนและโน้มน้าวให้ผู้นำสนใจในปัญหา โดยเริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เนื่องจากเป็นบุคคลที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน โดยที่ไม่หวังผลตอบแทน และประชาชนมีความศรัทธา จาก นั้นจึงขยายเครือข่าย ในลักษณะการแนะนำต่อ ๆ กัน ไป (Snowball Technique) จนได้เครือข่ายผู้นำที่มาจากทุกภาคส่วนในชุมชน จำนวน 10 คน

สำหรับการยึดโยงเครือข่ายผู้นำให้ร่วมกันทำงานได้ คือการ ที่เครือข่าย ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยเพื่อกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้วิจัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อันเป็นกิจกรรมที่สร้างพันธะความรับผิดชอบ (Commitment) ในกลุ่มผู้นำ ก่อนที่จะร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของ ชุมชน และมีการประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายผู้นำชุมชนและบทบาทการมีส่วนร่วม แสดงได้ดังภาพ

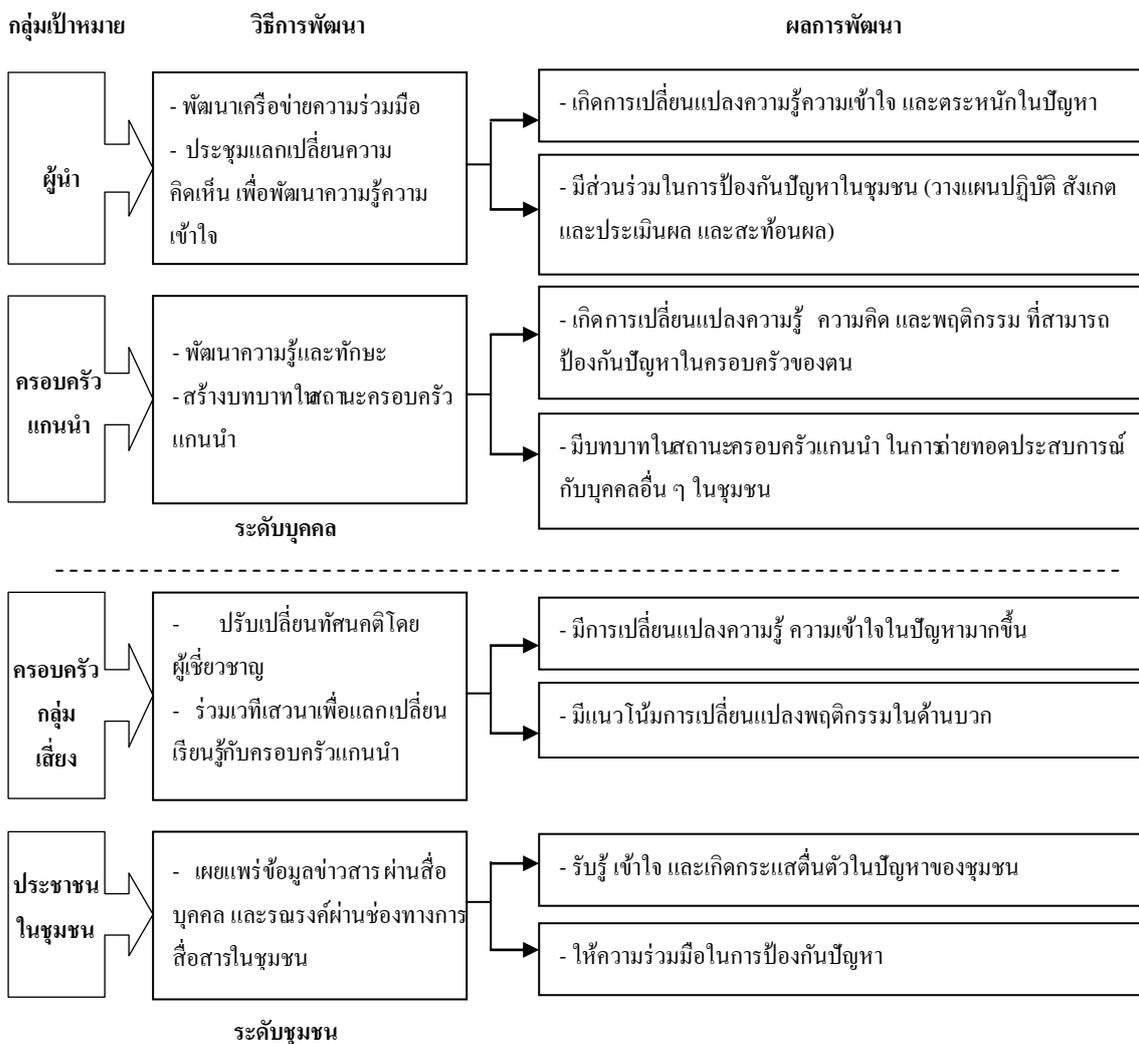

ภาพแสดงรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนกับนักวิจัย

เครือข่ายความร่วมมือในข้างต้น แสดงถึงการรวมตัวของผู้นำชุมชนที่มีสถานะ ผู้นำอย่างเป็นทางการที่ต้องมีบทบาท ทำงานในชุมชน และเมื่อผ่าน กระบวนการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็น ระบบ และมีขั้นตอน ที่ต่อเนื่อง แล้ว ก็กลายเป็นเครือข่ายที่มี ศักยภาพและมี อุดมการณ์ร่วมในการทำ ประโยชน์ให้กับชุมชน

รูปแบบการพัฒนาวิธีการป้องกันปัญหาในระดับบุคคลและชุมชน

สำหรับการพัฒนาวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว ที่มีขั้นตอนตั้งแต่การ วางแผน ดำเนินการ สังเกตและประเมินผล และสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยผู้วิจัยและเครือข่ายผู้นำ ชุมชน ได้ร่วมมือ กันดำเนินการ ในลักษณะกิจกรรมชุมชน (Community Activity) ที่เน้นให้ ประชาชน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนเกิดความ รู้ ความเข้าใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไป ในทางที่ดี ทั้งในกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และประชาชนทั่วไปใน ชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็น การพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งในระดับตัวบุคคลและระดับชุมชน รูปแบบการ พัฒนา แสดง ได้ดังภาพ

ภาพแสดงรูปแบบการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาในชุมชน

จากรูปแบบการพัฒนาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมชุมชนที่ดำเนินการนี้ มีลักษณะของกิจกรรมที่มุ่งแทรกแซงปัญหา (Intervention Program) โดยผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละระดับ คือการเพิ่มขึ้นของพลังอำนาจ ในตัวบุคคล ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะความชำนาญต่าง ๆ

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาในชุมชน นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของชุมชน ที่มีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาที่มาคุกคาม ชุมชนของตนให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นลงไปได้ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สามารถดำเนินการได้ในลักษณะการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือ ที่มีบทบาทร่วมกัน ในการวิเคราะห์ สภาพปัญหา ร่วมวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งการร่วมดำเนินการ ประเมินผล และสะท้อนผล การปฏิบัติ โดยดำเนินการเป็นวงรอบต่อเนื่องไปจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย

รูปแบบการป้องกันปัญหาในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากผลของการดำเนินการ สามารถนำไปสู่ การพัฒนาความคิดความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง ตลอดจนพัฒนาทักษะบางประการ ให้กับคนในชุมชนจน สามารถรับมือกับปัญหาที่คุกคามชุมชนนั้นได้ในที่สุด

ผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหานี้ นอกจากจะ เกิดประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้ว ยังจะเกิดเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน และเป็นกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนที่ ส่งผลต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของ ชุมชนต่อไปในอนาคตด้วย